

สภาพและปัญหาการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13

พระมหาทศธร ภูพวก

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

มิถุนายน 2547

ISBN 974-383-769-8

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์ได้พิจารณา
วิทยานิพนธ์ของพระมหาทศธร ภูวกว ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

.....ประธาน

(อาจารย์ ดร. ประเสริฐ สมพงษ์ธรรม)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร. นवलพong อุดรพิมพ์)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพรัตน์ วงษ์นาม)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน

(อาจารย์ ดร. ประเสริฐ สมพงษ์ธรรม)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร. นवलพong อุดรพิมพ์)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพรัตน์ วงษ์นาม)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ บุญร่วม ทิพนศรี)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร. สุรัตน์ ไชยชมภู)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพา

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร. ประทุม ม่วงมี)

วันที่ 3 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2549

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาให้คำปรึกษา และช่วยแนะนำแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างดียิ่งจาก ดร.ประเสริฐ สมพงษ์ธรรม ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดร.นวลผจง อุดรพิมพ์ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพรัตน์ วงษ์นาม ที่ช่วยเหลือตรวจความถูกต้องทางสถิติ ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบแนวทางในการศึกษาค้นคว้าจนทำให้ประสบความสำเร็จในครั้งนี้ จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณและขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือ และแก้ไขข้อบกพร่องให้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณคณาจารย์ในภาควิชาการบริหารการศึกษาทุกท่าน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับงานวิจัยนี้

ขอขอบคุณอาจารย์แก้วดา เขตสุวรรณ อาจารย์โรงเรียนสาธิตพิบูลบำเพ็ญ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์บดคัดย่อภาษาอังกฤษ คุณมณีนุช พรหมอารักษ์ ที่ได้ให้คำแนะนำการใช้โปรแกรม SPSS ในการวิเคราะห์ข้อมูลและคุณสุภาณี วิถีธรรมศักดิ์ นักวิชาการศึกษา 7 สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชลบุรี ที่ได้เอื้อเฟื้อข้อมูล

ขอขอบคุณเพื่อนสหธรรมิกที่ได้ให้กำลังใจและคอยช่วยเหลืออย่างดียิ่งตลอดจนผู้มีอุปการคุณทุกท่านที่ไม่สามารถเอ่ยนามได้ทั้งหมด

ท้ายสุดนี้ ขออุทิศคุณประโยชน์ที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ให้เป็นพุทธานุชา ธรรมานุชา และสังฆานุชา ตลอดจนถึงบิดามารดา ครูอาจารย์และผู้มีอุปการคุณทุกท่าน ไว้ ณ โอกาสนี้

พระมหาทักษ์กร ภูพวก

45910201: สาขาวิชา: การบริหารการศึกษา; กศ.ม. (การบริหารการศึกษา)

คำสำคัญ: สภาพการบริหารวัด / ปัญหาการบริหารวัด / ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 13

พระมหาทักษิณ ภูววก: สภาพและปัญหาการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์

ภาค 13 (SITUATIONS AND PROBLEMS OF TEMPLE ADMINISTRATION UNDER SANGKA COMMITTEE IN REGION 13) อาจารย์ที่ปรึกษา: ประเสริฐ สมพงษ์ธรรม, ค.ค., นวลพจ อุดรพิมพ์, Ph.D., ไพรัตน์ วงษ์นาม, ค.ค., 139 หน้า. พ.ศ. 2547. ISBN 974-383-769-8

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 13 ตามภารกิจทั้ง 6 ด้าน คือ (1) ด้านการปกครอง (2) ด้านการศาสนศึกษา (3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ (4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (5) ด้านการสาธารณูปการ (6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 13 จำแนกตามประสบการณ์ ประเภทของวัด และระดับการพัฒนาของวัด

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ เจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 13 จำนวน 271 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) การทดสอบค่าที (t -test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 13 โดยรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก รายด้านด้านการปกครองและด้านการสาธารณูปการอยู่ในระดับมากด้านที่เหลืออยู่ในระดับน้อย

2. ปัญหาการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 13 โดยรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับน้อย รายด้าน ด้านการศาสนศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่เหลือ อยู่ในระดับน้อย

3. เปรียบเทียบสภาพการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 13 จำแนกตามประสบการณ์ ประเภทของวัด และระดับการพัฒนาของวัด พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. เปรียบเทียบปัญหาการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 13 จำแนกตามประสบการณ์ ประเภทของวัด และระดับการพัฒนาของวัด พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

45910201: MAJOR: EDUCATIONAL ADMINISTRATION; M.Ed.
(EDUCATIONAL ADMINISTRATION)

KEYWORDS: (SITUATIONS / PROBLEMS / TEMPLE ADMINISTRATION/
SANGKA COMMITTEE IN REGION 13)

PHAMAHATASADON POOPUAK: SITUATIONS AND PROBLEMS OF
TEMPLE ADMINISTRATION UNDER SANGKA COMMITTEE IN
REGION 13. THESIS ADVISORS: PRASERT SOMEPONGTAM, Ph.D., NUANPACHONG
UDONPIM, Ph.D., AND PIRAT WONGNAM, Ph.D., 139 P. 2004. ISBN 974-383-769-8

The objective of this research was to study and compare the situation and problems of temple administration under Sangka committee in Region 13 in the following aspects; experience of the abbot, type of temple, and the level of temple development.

The sample of this study consisted of 271 abbots of the temples in Sangka committee in Region 13. The instrument for collecting the data was a set of rating scale questionnaires. The statistics used to analyze the data were arithmetic means, standard deviation, and t-test.

The results of the research were:

1. In general, the administration situation of the temples under Sangka committee in Region 13 was found of being at a high level. The governing and the public support were found of being at a high level, while the rests were found of being at a low level.

2. Generally, the level of administration problems of the temples under Sangka committee in Region 13 was found of being low. However, the level of the problem in Buddhism education was found of being moderate, and the level of the other problems was found of being low.

3. In general, the administration situation of the temples under Sangka committee in Region 13, regarding experience of the abbot, type of temple, and the level of temple development, was different without statistical significance.

4. Generally, the administration problems of the temples under Sangka committee in Region 13, regarding experience of the abbot, type of temple, and the level of temple development, were different without statistical significance.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ซ
สารบัญภาพ.....	ฌ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
คำถามในการวิจัย.....	4
สมมติฐานในการวิจัย.....	4
กรอบความคิดในการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
สภาพการบริหารวัด.....	9
บทบาทของวัด.....	17
หลักการบริหารองค์การ.....	20
ปัญหาการบริหารวัดตามภารกิจ 6 ประการ.....	24
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	54
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	62
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	62

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	63
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	63
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	65
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	65
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	65
4 ผลการวิจัย.....	66
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	66
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	66
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	67
5 สรุปและอภิปรายผล.....	89
สรุปผลการวิจัย.....	90
อภิปรายผลการวิจัย.....	93
ข้อเสนอแนะ.....	110
บรรณานุกรม	112
ภาคผนวก.....	120
ภาคผนวก ก.....	121
ภาคผนวก ข.....	125
ภาคผนวก ค.....	136
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	139

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	63
2 คะแนนเฉลี่ยรายด้าน ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับสภาพการบริหารวัด ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 ตามภารกิจ 6 ด้าน โดยภาพรวม.....	67
3 คะแนนเฉลี่ยรายข้อ ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับสภาพการบริหารวัด ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 ด้านการปกครอง.....	68
4 คะแนนเฉลี่ยรายข้อ ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับสภาพการบริหารวัด ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 ด้านการศาสนศึกษา.....	69
5 คะแนนเฉลี่ยรายข้อ ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับสภาพการบริหารวัด ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 ด้านการศึกษาสงเคราะห์.....	70
6 คะแนนเฉลี่ยรายข้อ ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับสภาพการบริหารวัด ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา.....	71
7 คะแนนเฉลี่ยรายข้อ ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับสภาพการบริหารวัด ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 ด้านการสาธารณูปการ.....	72
8 คะแนนเฉลี่ยรายข้อ ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับสภาพการบริหารวัด ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 ด้านการสาธารณสงเคราะห์.....	73
9 คะแนนเฉลี่ยรายด้าน ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับปัญหาการบริหารวัด ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 ตามภารกิจ 6 ด้าน โดยภาพรวม.....	75
10 คะแนนเฉลี่ยรายข้อ ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับปัญหาการบริหารวัด ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 ด้านการปกครอง.....	76
11 คะแนนเฉลี่ยรายข้อ ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับปัญหาการบริหารวัด ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 ด้านการศาสนศึกษา.....	77
12 คะแนนเฉลี่ยรายข้อ ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับปัญหาการบริหารวัด ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 ด้านการศึกษาสงเคราะห์.....	78
13 คะแนนเฉลี่ยรายข้อ ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับปัญหาการบริหารวัด ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา.....	79
14 คะแนนเฉลี่ยรายข้อ ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับปัญหาการบริหารวัด ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 ด้านการสาธารณูปการ.....	80

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
15 คะแนนเฉลี่ยรายข้อ ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับปัญหาการบริหารวัด ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 ด้านการสาธารณสงเคราะห์.....	81
16 เปรียบเทียบสภาพการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 จำแนกตามประสบการณ์.....	83
17 เปรียบเทียบสภาพการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 จำแนกตามประเภทของวัด.....	84
18 เปรียบเทียบสภาพการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 จำแนกตามระดับการพัฒนาของวัด.....	85
19 เปรียบเทียบปัญหาการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 จำแนกตามประสบการณ์.....	86
20 เปรียบเทียบปัญหาการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 จำแนกตามประเภทของวัด.....	87
21 เปรียบเทียบปัญหาการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 จำแนกตามระดับการพัฒนาของวัด.....	88
22 คำอำนาจจำแนกเป็นรายข้อและความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ด้านสภาพ.....	137
23 คำอำนาจจำแนกเป็นรายข้อและความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ด้านปัญหา.....	138

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
2 โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535....	16
3 โครงสร้างและภารกิจของการบริหารวัด.....	26